

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ HUYỀN

THỂ GIỚI NHÂN VẬT TRONG TRUYỆN NGẮN
CỦA TỔNG NGỌC HÂN

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ,
VĂN HỌC VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN - 2020

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ HUYỀN

**THẾ GIỚI NHÂN VẬT TRONG TRUYỆN NGẮN
CỦA TÔNG NGỌC HÂN**

Ngành: Văn học Việt Nam

Mã ngành: 8220121

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ,
VĂN HỌC VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

Người hướng dẫn khoa học: TS. NGUYỄN KIẾN THỌ

THÁI NGUYÊN - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận văn nghiên cứu về đề tài *Thế giới nhân vật trong truyện ngắn của Tống Ngọc Hân* là công trình nghiên cứu của riêng tôi, được thực hiện dưới sự hướng dẫn khoa học của TS.Nguyễn Kiến Thọ. Các số liệu, trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các kết quả nghiên cứu trong luận văn đều trung thực và chưa từng được công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

Tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm về lời cam đoan này.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Huyền

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình nghiên cứu đề tài *Thế giới nhân vật trong truyện ngắn của Tống Ngọc Hân* em đã thường xuyên nhận được sự giúp đỡ tận tình, trách nhiệm của các thầy cô giáo và các bạn.

Trước hết, em xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới thầy giáo TS Nguyễn Kiến Thọ - người trực tiếp hướng dẫn khoa học đã luôn dành nhiều thời gian, công sức, tạo điều kiện tốt nhất cho em trong suốt quá trình thực hiện nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Em xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo, cán bộ khoa Ngữ Văn, đặc biệt là các thầy cô đã nhiệt tình giảng dạy khoá 26 chuyên ngành Văn học Việt Nam, các cán bộ Khoa Sau đại học Trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên đã tận tình truyền đạt những kiến thức quý báu, giúp đỡ em trong quá trình học tập và nghiên cứu.

Xin chân thành cảm ơn gia đình, bạn bè cùng đồng nghiệp đã tạo mọi điều kiện để tôi hoàn thành luận văn này.

Tuy có nhiều cố gắng, nhưng trong luận văn này không tránh khỏi những thiếu sót. Em kính mong Quý thầy cô, các chuyên gia, những người quan tâm đến đề tài, đồng nghiệp, gia đình và bạn bè tiếp tục có những ý kiến đóng góp, giúp đỡ để luận văn được hoàn thiện hơn.

Một lần nữa em xin chân thành cảm ơn!

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	3
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	8
4. Nhiệm vụ nghiên cứu	9
5. Phương pháp nghiên cứu	9
6. Đóng góp của luận văn	10
7. Cấu trúc của luận văn	10
NỘI DUNG	11
Chương 1. TRUYỆN NGẮN CỦA TỔNG NGỌC HÂN TRONG DÒNG CHẢY CỦA TRUYỆN NGẮN ĐƯƠNG ĐẠI	11
1.1. Khái niệm truyện ngắn, vai trò của thể loại truyện ngắn trong đời sống văn học.....	11
1.1.1. Khái niệm truyện ngắn	11
1.1.2. Vai trò của thể loại truyện ngắn trong đời sống văn học	14
1.2. Nhà văn Tống Ngọc Hân trong dòng chảy văn học các dân tộc thiểu số khu vực miền núi phía Bắc.....	17
1.2.1. Vài nét về cuộc đời và quá trình sáng tác của Tống Ngọc Hân	17
1.2.2. Hành trình sáng tác của nhà văn Tống Ngọc Hân.....	19
1.2.3. Quan niệm sáng tác của Tống Ngọc Hân	21
1.2.4. Truyện ngắn của Tống Ngọc Hân trong dòng chảy văn xuôi khu vực miền núi phía Bắc	24
Tiểu kết chương 1	32

Chương 2. MỘT SỐ KIỂU LOẠI NHÂN VẬT TRONG TRUYỆN	
NGẮN CỦA TỔNG NGỌC HÂN	33
2.1. Giới thuyết về nhân vật văn học.....	33
2.1.1. Khái niệm về nhân vật văn học	33
2.1.2. Chức năng của nhân vật văn học.....	35
2.2. Các kiểu nhân vật trong truyện ngắn của Tống Ngọc Hân	38
2.2.1. Kiểu nhân vật giàu đức hi sinh, thủy chung, giữ trọn bốn phận	38
2.2.2. Kiểu nhân vật có số phận bi kịch.....	46
2.2.3. Kiểu nhân vật bị tha hóa.....	57
Tiểu kết chương 2	64
Chương 3. NGHỆ THUẬT THỂ HIỆN NHÂN VẬT TRONG TRUYỆN	
NGẮN CỦA TỔNG NGỌC HÂN	65
3.1. nghệ thuật miêu tả ngoại hình và hành động.....	65
3.1.1. Nghệ thuật miêu tả ngoại hình.....	65
3.1.2. Nghệ thuật miêu tả hành động.....	69
3.2. Nghệ thuật biểu hiện nội tâm nhân vật.....	73
3.2.1. Khắc họa nhân vật qua diễn biến tâm trạng, tâm lí	73
3.2.2. Khắc họa nhân vật qua không gian, thời gian	77
Tiểu kết chương 3	86
KẾT LUẬN	87
TÀI LIỆU THAM KHẢO	89

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Từ năm 1986 đến nay, đời sống xã hội đã có những chuyển biến sâu sắc trên mọi phương diện: sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đã và đang được đẩy nhanh tốc độ phát triển; việc giao lưu, hội nhập đa phương với thế giới cũng được Đảng và Nhà nước ta đặc biệt quan tâm. Hòa trong bối cảnh đổi mới toàn diện của đất nước, nền văn học Việt Nam đã có những chuyển đổi rõ rệt, ngày càng sâu sắc và toàn diện. Sự cởi mở nhiều chiều đã mang đến những chuyển biến lớn lao về tư duy văn học. Có thể nói “chưa bao giờ văn xuôi phát triển mạnh mẽ như bây giờ và cũng chưa bao giờ nhà văn được thành thật như bây giờ”. Sự đổi mới của văn học được thể hiện trên nhiều phương diện và trong nhiều thể loại. Quan điểm sáng tác của nhà văn đã có sự dịch chuyển sắc thái thẩm mỹ mới, cảm hứng sử thi được thay thế bởi cảm hứng đời tư- thế sự, xu hướng ngợi ca được thay thế bằng xu hướng phê phán hiện thực. Cách nhìn cuộc sống ở góc độ lạc quan, tốt đẹp được thay bằng cách nhìn trực diện những vấn đề của đời sống xã hội. Trong sự chuyển đổi chung của nền văn học, văn xuôi đương đại đã có sự bứt phá và đạt được những thành tựu nghệ thuật nổi bật so với các thể loại văn học khác.

Nói đến đội ngũ nhà văn viết truyện ngắn đương đại, không thể không nhắc đến đội ngũ nhà văn nữ vừa đông đảo về số lượng vừa đa dạng về tiềm năng xuất hiện từ sau đổi mới. Nhà nghiên cứu Vũ Tuấn Anh trong bài viết “Đổi mới văn học vì sự phát triển” ghi nhận các cây bút nữ đã có được “những dấu ấn cá nhân trong tư duy nghệ thuật và cách thể hiện”. Lần đầu tiên trong lịch sử văn học, văn học nữ Việt Nam thực sự được thể hiện đầy sức sống trong các không gian, các quan niệm về giới và nữ quyền được chính những người nữ kiến tạo và vun đắp. Văn học nữ đã rọi chiếu cái nhìn mới vào quá khứ dân tộc, vào hiện tại hỗn độn bất bình quyền vẫn còn trong bóng đổ của truyền thống được kiến tạo ấy. Đó là những gương mặt tạo nên bản sắc nữ, ghi một dấu ấn

đậm nét trên văn đàn và tạo nên diện mạo mới cho văn xuôi với những “thương hiệu” từ lâu đã đi vào lòng công chúng như Đoàn Lê, Lê Minh Khuê, Dạ Ngân, Phạm Thị Hoài, Phan Thị Vàng Anh, Nguyễn Thị Thu Huệ, Võ Thị Hào, Võ Thị Xuân Hà, Y Ban,... và gần đây là Đỗ Bích Thúy, Nguyễn Ngọc Tư, Phong Điệp, Nguyễn Quỳnh Trang, Nguyễn Thị Cẩm, Đỗ Hoàng Diệu, Niê Thanh Mai,... Sự xuất hiện đông đảo của các cây bút nữ không chỉ đem lại cho văn chương cái mới lẫn cái lạ mà còn là sự khẳng định ý thức nữ quyền trong sáng tạo nghệ thuật. Hành trình viết văn của họ cũng là hành trình thể hiện bản lĩnh của người cầm bút khi dám chấp nhận sự sáng tạo đơn độc và trả giá cho những niềm tin riêng của mình về cái đẹp. Họ đã viết về những mảnh đời bất hạnh bằng tất cả sự thấu hiểu và cảm thông với nỗi đau của con người trong nhiều trạng huống khác nhau. Bên cạnh những nét chung đó, mỗi cây bút nữ lại có những bản sắc riêng khó lẫn, tạo nên cá tính và phong cách độc đáo góp phần làm nên sự phong phú, đa dạng cho văn xuôi đương đại.

Nhà văn Tống Ngọc Hân đang nổi lên như một cây bút nữ viết truyện ngắn đương đại có nội lực và triển vọng. Tính đến nay chị đã sở hữu 9 tập truyện ngắn, đặc biệt là hai tiểu thuyết hấp dẫn đầy ắp chất trinh thám. Văn xuôi của Tống Ngọc Hân cuốn hút ở lối viết tinh tế, mới đọc thấy nhẹ nhàng, càng ngẫm nghĩ càng thấy sâu sắc. Chất văn của chị đẹp, quyến rũ, mê hoặc hết như vẻ đẹp tự nhiên, thuần khiết, khỏe khoắn, rạng rỡ. Chị đã tạo dựng cho mình một lối viết riêng, một phong cách khó pha trộn, chị viết như một nhu cầu tự thân đồng thời cũng không ngừng tìm tòi, đổi mới về nội dung và hình thức thể hiện. Những nỗ lực sáng tạo nghệ thuật không ngừng nghỉ đó đã mang lại cho chị những giải thưởng văn học giá trị. Giải thưởng của *Hội văn học nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam*, giải thưởng *Văn học nghệ thuật Phan Si Păng của UBND tỉnh Lào Cai*, giải thưởng *Văn nghệ Quân đội*, giải thưởng của *Bộ Công an và Hội nhà văn Việt Nam về đề tài Vì an ninh tổ quốc và bình yên cuộc sống*, giải thưởng *Nông thôn đổi mới của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn phối hợp với Hội nhà văn tổ chức*.

Đã có không ít những cuộc phỏng vấn, những bài viết trên các báo, tạp chí và những cuộc trao đổi trên các diễn đàn và báo mạng về những sáng tác của Tổng Ngọc Hân. Tuy nhiên, sự quan tâm của bạn đọc và giới phê bình mới chỉ dừng lại ở những bài viết trên báo và tạp chí. Cũng đã có luận văn nghiên cứu về sáng tác của chị nhưng chưa có công trình nào nghiên cứu một cách hệ thống, toàn diện về thế giới nhân vật trong truyện ngắn của chị. Với những lí do trên, chúng tôi lựa chọn đề tài: *Thế giới nhân vật trong truyện ngắn của Tổng Ngọc Hân*.

Tiếp cận thế giới nhân vật trong truyện ngắn của Tổng Ngọc Hân, chúng tôi mong muốn góp thêm tiếng nói khẳng định những thành công trong đổi mới tư duy nghệ thuật của chị trong cách xây dựng nhân vật, đồng thời ghi nhận những đóng góp của nhà văn cho văn học Việt Nam đương đại.

2. Lịch sử vấn đề

Nhà văn Tổng Ngọc Hân là một trong những gương mặt trẻ của Hội Nhà văn Việt Nam. Đây cũng là một trong những gương mặt sớm khẳng định tên tuổi về đề tài miền núi với chất giọng đẹp, thâm trầm, nhiều day dứt. Quá trình lao động nghệ thuật miệt mài và sáng tạo, nhà văn Tổng Ngọc Hân đã cho ra đời 2 tập thơ mang tên “*Những nét vân tay*”, “*Lệ trắng*” và khoảng 200 truyện ngắn, trong đó có 8 tập truyện đã được xuất bản: “*Khu vườn yên tĩnh*”, “*Sợi dây điều*”, “*Đêm không bóng tối*”, “*Hồn xưa lưu lạc*”, “*Mây không bay về trời*”, “*Tam không*”, “*Kiều mạch trắng*”, “*Bức phù điêu mạ vàng*” và phần lớn tác phẩm xuất sắc được đăng trên ấn phẩm: Nhân dân hàng tháng, Tạp chí Văn nghệ, Văn nghệ Quân đội, Văn nghệ Công an... Cùng với đó là 2 cuốn tiểu thuyết “*Âm binh và lá ngón*”, “*Huyết ngọc*” đầy sự tinh tế, sâu sắc. Với những đóng góp ấy, chị đã vinh dự được nhận nhiều giải thưởng của các cuộc thi viết truyện ngắn, các tạp chí trong cả nước. Tác phẩm của chị luôn giành được sự quan tâm của giới phê bình và bạn đọc trong nước.

Trong dòng mạch văn học nước nhà, bộ phận văn học khai thác đề tài dân tộc thiểu số và miền núi là một dòng chảy tuy không ồn ào, mạnh mẽ

nhưng chứa nhiều ẩn số thú vị, hứa hẹn những phát hiện độc đáo. Tiếp nối thành công của thế hệ nhà văn tiền bối, nhiều cây bút trẻ (cả về tuổi đời và tuổi nghề) đang hăm hở khẳng định mình với hi vọng trở thành những người kế tục xứng đáng.

Bàn đến Tổng Ngọc Hân và sáng tác của chị, tác giả Bùi Hải Yến nhận xét: "Nếu ai đã đọc tập thơ đầu tay *"Những nét vân tay"* (2007) hay từng đôi lần lật giở những trang truyện ngắn trong các tập *"Khu vườn yên tĩnh"* (2009), *"Hồn xưa lưu lạc"* (2014) hẳn nhận ra ngay chất núi rừng, hoang hoải của nắng gió, của rừng, của ruộng bậc thang và của con người miền Tây Bắc thấm qua từng trang viết của chị" [76]. Cảm nhận riêng về truyện ngắn *"Mầm đắng"*, tác giả cho rằng: "Cùng với các truyện ngắn *"Nước mắt để dành"*, *"Lửa cười lửa khóc"*, *"Hồn xưa lưu lạc"*... *"Mầm đắng"* nối tiếp mạch miêu tả về "một vùng văn hóa, một tộc người, một phong tục đậm nét" bằng việc khắc họa chân thực cuộc đời của một cô gái người Giáy thông minh, bản lĩnh với khát vọng được học, được có nghề nghiệp, được đi nhiều nơi và kết giao nhiều bạn nhưng cuối cùng lại trở thành nạn nhân của nạn "đẻ thuê" [76].

Lời bàn của nhà thơ Trần Đăng Khoa: *"Những năm gần đây trong làng văn khi nhắc đến Tổng Ngọc Hân, ta thường nghĩ đến một nhà văn nữ viết khá xuất sắc về miền núi. Sau Đỗ Thị Tác, Đỗ Bích Thúy là Tổng Ngọc Hân. Nói như nhà văn Chu Lai: "Truyện của Tổng Ngọc Hân luôn thấm đượm chất dân tộc, miền núi và nồng nã hương vị đàn bà". Truyện này, một vùng biên giới chỉ lờ mờ bối cảnh. Còn câu chuyện lại xoay quanh một con người. Một gã nông dân bỏ quê đi làm phu khuân vác. Nó không tỏa ra "chất dân tộc miền núi", mà lại nồng đượm cái mùi... Tổng Ngọc Hân với lối kể bậc trực, giản dị, nhưng cũng đủ hiện hình một con người, một số phận éo le và không kém phần khốc liệt. Cái hay nhất của truyện ngắn này là sự hấp dẫn, dù cốt truyện chẳng có gì gay cấn, lắt léo. Chuyện chẳng có gì mà vẫn cuốn hút. Đó là cái duyên, cái tài của Tổng Ngọc Hân chẳng?"* [38].

Sau cuộc thi truyện ngắn trên Tạp chí Văn Nghệ quân đội năm (2013-2014), nhà văn Chu Lai- với tư cách là thành viên Ban chung khảo cuộc thi đã